

**LA COMPETÈNCIA SOCIAL I LA CONDUCTA
PROSOCIAL, EN ESTUDIANTS DE SECUNDÀRIA**
LA COMPETENCIA SOCIAL Y LA CONDUCTA PROSOCIAL,
EN ESTUDIANTES DE SECUNDARIA
*SOCIAL COMPETENCE AND PROSOCIAL,
BEHAVIOR IN HIGH SCHOOL STUDENTS*

*Sara Lorente Escriche**

*Manuel Martí-Vilar***

*Irene Puchol-Fraile****

Doi: 10.7203/anuari.psicologia.16.2.175

Resum

Aquest treball presenta els resultats d'un estudi en el qual s'analitzaren dos elements fonamentals en les relacions amb els iguals: la competència social i la conducta prosocial, en una mostra de 193 adolescents que cursen educació secundària. Els resultats mostren com les sub-escales que mesuren la Conducta Prosocial exerceixen una influència significativa a les escales de Competència Social. Nivells alts de Conducta Prosocial es relacionen significativament de manera positiva amb la dimensió d'Habilitats Socials Apropiadades de la Competència Social, mentre que nivells alts de Conducta Antisocial s'han relacionat positivament amb les escales d'Assertivitat Inapropiada, Orgull i Soledat. També s'ha constatat la significació positiva entre la sub-escala Conducta Antisocial i l'escala d'Assertivitat Inapropiada de la Competència Social.

Paraules clau: competència social, conducta prosocial, habilitats socials, estudiants de secundària.

* Universidad de Zaragoza. Facultat d'Humanitats i Ciències Socials. Departament de Psicologia i Sociologia. Correspondència: <Lorente@unizar.es>.

** Professor Titular d'Universitat. Departament de Psicologia Bàsica. Universitat de València. Avda. Blasco Ibàñez, 21. CP. 46010- València.

*** Psicòloga. Màster de Neurociència Cognitiva i Necessitats Educatives Especials. Universitat de València.

Resumen

Este trabajo presenta los resultados de un estudio, en el cual se analizaron dos elementos fundamentales en las relaciones con los iguales: la competencia social y la conducta prosocial, en una muestra de 193 adolescentes que cursan educación secundaria. Los resultados muestran como las subescalas que miden la Conducta Prosocial ejercen una influencia significativa sobre las escalas de Competencia Social. Niveles altos de Conducta Prosocial se han relacionado significativamente de manera positiva con la dimensión de Habilidades Sociales Apropriadas de la Competencia Social, mientras que niveles altos de Conducta Antisocial se han relacionado positivamente con las escalas de Asertividad Inapropiada, Orgullo y Soledad. También se ha constatado la significación positiva entre la subescala Conducta Antisocial y la escala de Asertividad Inapropiada de la Competencia Social.

Palabras clave: competencia social, conducta prosocial, habilidades sociales, estudiantes de secundaria.

Abstract

At this work two fundamental elements in relationships with peers, social competence and prosocial behavior, are analyzed in 193 teenagers from secondary studies.. Results shows how scales of Prosocial Behaviour influences in a significative way on Social Competence sub-scales. High levels of Prosocial Behavior are significantly related in a positive way with Appropriate Social Skills dimension of social competence, while high levels of Antisocial Behavior are positively related to Inappropriate Assertiveness, Pride and Solitude scales. There is also a positive significance between Antisocial Behavior subscale and Inappropriate Assertiveness scale of Social Competence.

Key words: social competence, prosocial behavior, social skills, high school students.

Introducció

La Competència Social és considerada en aquest article des del marc educatiu europeu com una de les competències clau (European Comission, 2014) i ha estat tractada des de diversos àmbits, sent un dels més representatius l'escolar per la seua funció educadora i socialitzadora. Recents estudis (García Rojas, 2010; Tadeucci, de Araujo i Ribeiro, 2013) apunten que la competència social estableix beneficis per a l'èxit acadèmic i l'accés al currículum, a més de la incipient necessitat de fomentar comportaments cívics en el context escolar. Per

tot això, es conclou que el desenvolupament de la competència social pot ser un dels mitjans que contribueixen no només a solucionar els conflictes de convivència, sinó també a potenciar unes autèntiques relacions humanes.

Diversos estudis demostren com en un clima on hi siguen presents la cooperació, l'empatia i l'ajuda dels resultats del procés ensenyament / aprenentatge són molt més significatius. D'aquesta manera es contribueix a més a compensar la mancança que la societat té en aquest moment respecte a la solidaritat i la trobada personal que suposa la conducta prosocial.

L'adolescència és un període interessant per a l'estudi de la competència social (Comodo, De l'Prette, De l'Prette i Fontaine, 2013) i la conducta prosocial ja que és el moment destacat en el qual es formen les relacions interpersonals entre iguals. Estudis com el de Hansen, Nangle i Meyer (1998) s'han ocupat de comprovar que, durant l'adolescència, es donen aquest tipus de relacions que generen benestar social i individual.

Els estudis de Redondo i Guevara (2012) o Roche i Castelló (1990) revelen que els xiquets i els adolescents prosocials manifesten millors conductes en l'àmbit relacional, amb una millor comunicació amb els seus progenitors i sent més cooperatius a l'aula. A més són més assertius que altres menys prosocials, per tant són més competents socialment, són més populars entre els companys i els professors, i més acceptats (Anglès, Ruiz, García, Benavides, Estévez, Martínez, Torregrosa i Pastor, 2005; Redondo i Melo, 2012), això suposa no només un millor ajust en l'àrea social, sent més competent, sinó que és extensible a les àrees personal i escolar. (Jiménez, 2003; Welsh, Parke, Widaman i O'Neil, 2001).

Diversos estudis (Garmezy, 1996; Howes, Matheson i Hamilton, 1994; Juntilla, Voeten, Kaukiainen, i Vauras, 2006) han determinat una relació empírica entre aquests constructes objecte d'estudi. Tenint tot això en compte, es pretén establir de manera precisa el tipus de relació i el sentit en què es produeix aquesta relació entre la competència social i la conducta prosocial.

El present estudi té com a objectiu determinar la relació existent entre els dos constructes psicològics, la competència social i la conducta prosocial, en població adolescent que cursa educació secundària obligatòria, per ser aquest un moment evolutiu fonamental, un canvi profund en la persona i en com aquesta desenvolupa les seues relacions personals, tant en l'àmbit acadèmic com social.

Aquest objectiu general d'aquesta investigació es va a concretar en els objectius específics següents:

1. Estudiar la competència social i la conducta prosocial en estudiants de secundària.
2. Analitzar la influència de la conducta prosocial en la competència social.

Disseny i hipòtesis de la investigació

L'avaluació s'ha realitzat de manera independent i en un únic moment temporal. Per això s'ha desenvolupat un disseny transversal en el qual s'ha tingut en compte que la selecció de la mostra garanteix la validesa de la investigació, assegurant una mostra àmplia i representativa que mantingui un equilibri dins de les variables sociodemogràfiques.

Abasta (2003) constata que els xiquets ben acceptats socialment són aquells que manifesten conductes prosocials, mentre que d'altra banda, els xiquets rebutjats mostren conductes més agressives.

Considerant tota aquesta evidència teòrica i empírica es pren com a hipòtesi de treball que nivells alts de conducta prosocial es relacionaran positivament amb la dimensió d'habilitats socials apropiades de la competència social, mentre que nivells baixos de conducta prosocial es relacionen positivament amb les escales d'assertivitat inadequada, orgull i solitud. S'espera també que la subescala conducta antisocial de la conducta prosocial, es relacione de manera positiva amb l'escala d'assertivitat inapropiada de la competència social.

Mètode

Participants

En la investigació van participar 193 adolescents estudiants d'Educació Secundària Obligatòria (ESO). Ha estat seleccionada a l'atzar entre la població de dos centres educatius de secundària (un públic i l'altre concertat) de la mateixa població. En tots dos centres s'han administrat els qüestionaris dins de l'horari lectiu, durant la classe de tutoria, utilitzant en cada passí uns 30 minuts.

La mostra està formada per 96 dones (49.7%) i 97 homes (50.3%); en funció de l'edat, 32 alumnes (16.6%) tenen 12 anys; 42 alumnes (21.8%) tenen 13 anys; 14 anys tenen 51 alumnes (26.4%); 15 anys 45 alumnes (23.3%) i 23 alumnes (11,9%) tenen 16 anys. En funció del centre, 96 alumnes estudien en un centre públic (49.7%) i 97 al centre concertat (50.3%). Respecte al curs de l'ESO: 50 alumnes estudien 1r (25%), 51 alumnes 2n (26.4%); exactament els mateixos que 3r i 41 alumnes (21.2%) l'últim curs de l'Ensenyament secundari obligatori.

Procediment

Aquesta investigació constitueix un estudi transversal aplicant els diferents instruments d'avaluació a diversos grups d'alumnes pertanyents a diferents cen-

tres, cursos i edats. Per al desenvolupament d'aquest estudi es va dur a terme una sistematització exhaustiva dels passos necessaris per a això:

- En un primer moment es va sol·licitar la participació de dos centres d'ensenyament secundari, exposant de manera clara els objectius d'aquesta investigació, el tipus de col·laboració que s'esperava del centre i els beneficis. Això es va fer mitjançant una sessió explicativa amb la directora del centre concertat i el cap d'estudis del centre públic.

- Després d'aquesta sessió es va acordar demanar per escrit als pares i mares un consentiment signat perquè els seus fills i filles participessin en aquest estudi. L'alumnat que van participar en els dos centres estaven escolaritzats en els quatre cursos de l'ESO.

- La recollida de dades a través dels instruments emprats (Messy i TISS) es va realitzar en les hores de tutoria, establint les dates, horaris i preparació del quadernet a emplenar. Existien dues modalitats de quadernet, una per a xiques i una altra per a xics, amb idèntic contingut, excepte en el qüestionari TISS que es dirigia als alumnes i les alumnes en masculí o femení respectivament. El quadernet constava a més d'una primera pàgina on es van recollir les dades personals. Es va comptar amb la col·laboració dels diversos professors-tutors i només va ser necessària una sessió de 50 minuts perquè els alumnes i les alumnes contestessin els ítems del quadernet, en tots els cursos quedar prou temps per acabar-ho.

- Per omplir el quadern, es va procedir de la mateixa manera en tots els casos. En un primer moment s'explicava de manera oral la manera de contestar el quadernet i es resolien els dubtes, després s'empenava en grup el primer full de dades personals i es procedia a completar-lo. En el moment de lliurament se'ls demanava que revisaran els seus contestacions i/o completaren els ítems sense contestar. En tots els casos es va garantir el seu anonimat.

Les dades obtingudes dels diferents qüestionaris s'han introduït en el programa estadístic SPSS 22.0 per a Windows, calculant per a cada alumne o alumna les puntuacions obtingudes en cadascuna de les subescales dels instruments.

- Les variables independents considerades en aquest estudi són les dues subescales de la conducta prosocial (Conducta prosocial, CP i Conducta antisocial, CA).

- Com a variables dependents apareixen les quatre categories de competència social operacionalizadas mitjançant el Messy (Habilitats socials apropiades Social, Assertivitat inapropiada antisocial, Orgull i Soledad)

- Es va decidir eliminar de la mostra als alumnes i les alumnes majors de 16 anys i aquells que tenien una nota mitjana de insuficient ja que eren molt pocs i això hauria descompensat els resultats.

L'avaluació s'ha dut a terme de manera independent i en un únic moment temporal. L'estudi s'ha desenvolupat a partir de les dades obtingudes de les anàlisis ANOVAS, proves de correlacions i proves post hoc. Per això s'han pres les variables dependents i independents i s'ha observat si hi ha diferències significatives entre els diferents grups segons els plantejaments teòrics previs.

Instruments d'avaluació i propietats psicomètriques

Els instruments que s'han utilitzat per a l'avaluació són el Messy (The Matson Evaluation of Social Skills in Youngsters; Matson, Rotatori i Helsel, 1983) i el TISS o Inventari d'Habilitats Socials per a Adolescents (Teenage Inventory of Social Skills; Inderbitzen i Foster, 1992), els dos en la seva versió castellana.

The Matson Evaluation of Social Skills in Youngsters (Messy)

Aquest instrument destaca per ser dissenyat per avaluar el grau d'adequació de la conducta social, l'ajust general de la persona, existint dues variants del mateix: una per a professors i una altra per a alumnes de 4 a 18 anys (que és la que s'ha utilitzat). Permet mesurar problemes del comportament social i també les habilitats i competències adequades. L'aplicació de l'instrument s'ha dut a terme amb la traducció i adaptació realitzada per Trianes i col·laboradors (2002) i la revisió feta per Méndez, Hidalgo, & Inglès (2002), Ipiña, Molina i Reyna (2012) i Lacunza, Cavaller i Contini (2013).

A) Estructura

El qüestionari, dirigit a alumnes, consta de 62 ítems que informen sobre quatre dimensions del constructe: Habilitats socials apropiades, Assertivitat inapropiada, Sobreconfiança i Soledad. La forma de resposta d'aquest instrument es fa a través d'una escala tipus Likert amb quatre opcions de resposta: Mai (1), A vegades (2), Sovint (3) i Sempre (4), tenint en compte que a major puntuació més presència de la dimensió del constructe.

Els quatre factors que s'han considerat són:

La subescala Habilitats Socials Apropriadades consta de 28 ítems per a l'avaluació d'aquest factor. Permet avaluar conductes com l'expressivitat emocional, compartir, etc.

La subescala d'Assertivitat Inapropiada consta de 27 ítems que componen aquest factor, el qual permet explorar les conductes agressives, de burla o abús cap als altres.

La subescala Sobreconfiança/Orgull dóna lloc a aquest factor a través de 5 ítems que mesuren conductes de sobrevaloració del Jo.

La subescala Gelosia/Soledat consta de 6 ítems per compondre aquest factor que permet l'anàlisi de conductes com sentir-se sol o no tenir amics.

B) Fiabilitat i Validesa

Les propietats psicomètriques d'aquest instrument han estat investigades quantiosament, particularment en mostres angloparlants, resultant, en general, satisfactòries amb un alfa de Cronbach = 0.80 (Helsel i Matson, 1984; Kazdín, Matson i Elveldt-Dawson, 1984; Matson, Macklin i Helsel, 1985; Matson i Ollendick, 1988; Spence i Liddle, 1990), i en mostres espanyoles (Méndez, Hidalgo i Inglés, 2002 i Lorente, 2014) en la seva aplicació a 634 adolescents entre 12 i 17 anys van trobar també una elevada consistència interna amb un alfa de Cronbach = .88.

L'inventari d'habilitats socials per a adolescents (TISS)

Per a l'avaluació del constructe Conducta Prosocial, s'ha utilitzat l'Inventari d'Habilitats Socials per a Adolescents (Teenage Inventory of Social Skills: TISS; Inderbitzen i Foster, 1992) en la seua adaptació espanyola (Inglés, Hidalgo, Méndez, i Inderbitzen (2003). Aquest instrument permet avaluar tant la conducta pro-social com la conducta agressiva en adolescents en les seves relacions amb els seus iguals Parra (2012), Romersi, Martínez Fernández i Roche (2011).

Consta de 40 ítems que componen dos subescales del qüestionari que permeten mesurar dues dimensions, són les següents: Conducta Prosocial i Conducta Antisocial. El format de resposta d'aquest instrument consisteix en una valoració dels ítems mitjançant una escala Likert de sis respostes, la variació en la puntuació va d'1 a 6. Les possibilitats de resposta que ofereix el qüestionari són les següents: No em descriu res (1), Em descriu molt poc (2), Em descriu una mica (3), Em descriu alguna cosa (4), Em descriu bastant (5) i Em descriu totalment (6). A partir dels resultats, s'obtenen dues puntuacions diferenciades, una de Conducta Prosocial i una altra de Conducta Antisocial, que s'obtenen sumant els valors assignats a cada ítem que compon cadascuna de les subescales. Les puntuacions altes suposen una elevada conducta prosocial o antisocial (Martí-Vilar i Lorente, 2010)

En aquest qüestionari es van trobar diferències de gènere que van portar a redactar dues formes del mateix atenent a la utilització dels noms i pronoms. D'aquesta manera es troben dues versions del mateix qüestionari, una per a nois i una altra per a noies, idèntics en contingut, excepte en l'aspecte de noms i pronoms.

Atenent a les propietats psicomètriques del TISS, Inglés i col·laboradors (2003) van obtenir sobre una mostra de 660 adolescents un coeficient de consistència interna d'alfa de Cronbach = .89 en conducta prosocial i alfa de Cronbach = 0,84 en conducta antisocial. Aquests estudis estan en la mateixa línia d'altres

anteriors com els de Inderbitzen i Foster (1992), en una mostra de 41 adolescents van trobar coeficients de consistència interna d'alfa de Cronbach = 0,88 per a les dues subescales.

L'estudi de Inderbitzen i Garbin (1992) sobre l'estructura factorial, realitzat sobre una mostra de 1142 adolescents, a través de l'anàlisi factorial, anàlisi de la fiabilitat i una avaluació referida al criteri confirmar la practicitat del model de les dues subescales que mesuraven el factor de Conducta Prosocial i el de Conducta Antisocial, d'aquesta manera es va explicar el 33% de la variància. En els seus estudis, Inglés *et al.* (2003), amb l'anàlisi factorial sobre les dues subescales, van explicar el 27.23% de la variància.

La validesa concurrent d'aquest instrument presenta unes puntuacions de preferència social derivades de nominacions sociomètriques (Conducta Prosocial, $r = .39$; Conducta Antisocial $r = -.18$).

Tal i com recullen Inglés *et al.* (2003), en aquest constructe, la validesa també s'ha constatat mitjançant «correlacions estadísticament significatives amb puntuacions auto-informades en assertió» (Conducta prosocial, $r = 0.31-0.35$; Conducta antisocial, $r = -.20$ a $-.27$), inadequació social (Conducta prosocial, $r = -.58$; Conducta antisocial, $r = .54$), agressivitat (Conducta prosocial, $r = -.32$; Conducta antisocial, $r = .48$), i submissió (Conducta prosocial, $r = -.03$; Conducta antisocial, $r = -.32$).

Resultats

Es du a terme l'anàlisi de les relacions existents entre dos dels constructes de la investigació, la competència social i la conducta prosocial. D'aquesta manera, es vol establir la influència que pot tindre la conducta prosocial sobre la competència social. Per a això, s'han tingut en compte les dues subescales de la conducta prosocial (Conducta prosocial, CP i Conducta antisocial, CA) com a variables independents (VI) i les quatre categories de competència social (Habilitats socials apropiades Social, Assertivitat inapropiada Antisocial, Orgull i Soledad) com a Variables Dependents (VD).

Per a cadascuna de les categories de competència social s'ha considerat realitzar tres grups establerts a partir dels seus puntuacions. D'aquesta manera, s'han classificat tots els membres de la mostra. S'ha establert un primer grup considerant a aquells que han obtingut una puntuació inferior a la mitjana, menys una desviació típica, denominat «Grup Baix». Aquells que van obtenir una puntuació al voltant de la mitjana +/- una desviació típica conformen el «Grup Mig» i els que van aconseguir una puntuació superior a la mitjana més una desviació típica, integren l'anomenat «Grup Alt». A continuació apareix la taula 1 on es reflecteix l'ANOVA entre grups que s'ha realitzat.

TAULA 1

Influència de les dimensions de Conducta Prosocial en les escales de Competència Social

	CP	CA
SOCIAL	.000	.002
ANTISOCIAL	.024	.000
ORGULL	.803	.004
SOLEDAT	.582	.006

Valor: nivell de significació p

Aquests primers resultats inicials mostren com les subescales que mesuren la conducta prosocial (CP i CA) exerceixen una influència significativa sobre les escales de competència social. Concretament la CP influeix sobre l'escala Social i Antisocial, i la CA al seu torn influeix sobre totes les escales de la competència social.

Per analitzar els resultats generals s'ha realitzat una ANOVA i una prova de correlacions amb els dos constructes confirmant els resultats anteriors en tots els casos esmentats anteriorment.

La taula 2 mostra una anàlisi de les correlacions significatives entre els dos constructes. D'aquesta anàlisi es destaca que la conducta prosocial (CP) correlaciona de manera positiva amb les habilitats socials apropiades (Social) i de manera negativa amb la Assertivitat inadequada (Antisocial). Es pot observar també que l'escala de conducta antisocial (CA) es correlaciona amb totes les categories de competència social. La relació establerta és negativa per a l'escala SOCIAL i positiva per a totes les altres (Antisocial, Orgull i Soledat). També s'aprecia que les subescales de competència social Social i antisocial correlacionen amb les dues escales de la conducta prosocial (CP i CA). Finalment, ressaltar la no correlació de la CP amb dues de les escales de competència social, Orgull i Soledat. Els resultats d'aquesta prova mostren gran coincidència amb els resultats de l'ANOVA.

TAULA 2

Correlacions entre dimensions de Conducta Prosocial i Subescales de Competència Social

	CP	CA
SOCIAL	.665**	-.260*
ANTISOCIAL	-.247*	.760**
ORGULL	-.129	.421**
SOLEDAT	-.051	.194**

** La correlació és significativa al nivell 0.01 (bilateral).

* La correlació és significativament al nivell 0.05 (bilateral).

Influència de la conducta prosocial en la competència social

A) Influència de Conducta Prosocial en les Habilitats Socials Apropiadades

Des dels resultats generals, s'ha comprovat que la conducta prosocial (CP) exerceix una influència significativa sobre el constructe competència social, concretament en l'escala d'Habilitats Socials Apropiadades (SOCIAL). És més, la relació trobada és positiva, això suposa que els adolescents de la mostra que han obtingut puntuacions conducta pro-social mostren majors habilitats socials apropiades: Baix (N = 30; mitjana = 69.37); Mitja (N = 124; mitjana = 84.61); Alt (N = 39, mitjana = 93.64)

Es pot veure el nombre d'alumnat de secundària de la mostra que conformen cada grup de conducta prosocial (atenent a la classificació feta segons la puntuació i desviació típica explicada en el punt anterior), a més de les puntuacions mitjanes en habilitats socials apropiades.

A partir de l'anàlisi d'aquests resultats, s'aprecia com les puntuacions elevades en conducta prosocial van acompanyades de majors puntuacions en habilitats socials apropiades.

B) Influència de Conducta Prosocial en la Assertivitat Inapropiada

La conducta prosocial exerceix una influència significativa sobre la competència social. Més concretament això té lloc a través d'una significació negativa de l'escala CP amb la subescala de Assertivitat Inapropiada (Antisocial). Baix (N = 30; mitjana 76.6); Mitja (N = 124; mitjana = 45.26); Alt (N = 39; mitjana = 33.39). Això significa que els subjectes que mostren elevats nivells de conducta prosocial, manifesten una assertivitat inapropiada menor. Puntuacions més altes en conducta prosocial van acompanyades de puntuacions baixes en assertivitat inapropiada.

Tenint en compte aquests resultats, s'aprecia el nombre de subjectes que s'estableix en cada grup de conducta prosocial, així com les seves puntuacions mitjanes en la dimensió antisocial del constructe competència social.

C) Influència de Conducta Antisocial a les Habilitats Socials Apropiadades

Els resultats generals presentats, constataven que la conducta antisocial exerceix una influència significativa sobre totes les subescales que mesuren la competència social. Els subjectes que mostren elevats nivells de conducta antisocial, manifesten unes habilitats socials apropiades menors: Alt (n = 28; mitjana 69.04); Mitja (n = 92, mitjana 82.21); Baix (n = 73; mitjana 90.81) Puntuacions més altes en conducta antisocial van acompanyades de puntuacions baixes en habilitats socials apropiades.

D) Influència de Conducta Antisocial a la Assertivitat Inapropiada, l'Orgull i la Soledat

La Conducta Antisocial (CA) influeix de manera significativa sobre el constructe competència social. En aquest punt l'anàlisi està centrat en les relacions significatives positives de la comunitat autònoma amb la competència social. Concretament, les escales en les que exerceix una influència significativa són: Assertivitat Inapropiada (Antisocial), Orgull i Soledat. Els adolescents de la mostra que han obtingut puntuacions conducta antisocial mostren una major Assertivitat Inapropiada.

A la taula 3, es pot veure el nombre d'alumnat de secundària de la mostra que conformen cada grup de conducta antisocial, així com les seves puntuacions mitjanes en cada dimensió de competència social esmentades anteriorment.

TAULA 3

Puntuacions mitges en les dimensions Antisocial, Orgull i soledat en cada grup de CA

	N	MITJÀ		
		ANTISOCIAL	ORGULL	SOLEDAT
BAIX	73	37.1	5.59	10.81
MIG	92	50.21	9.34	12.84
ALT	28	65.89	15	15.57

Síntesi

En primer lloc, cal destacar que l'escala d'Habilitats Socials Apropiadades (que mesura competència social), es relaciona de manera significativa i positiva amb la dimensions Conducta Prosocial, per la qual cosa les puntuacions elevades en la subescala Conducta Prosocial van acompanyades de puntuacions elevades en Habilitats Socials apropiades. D'altra banda, escala d'Habilitats Socials Apropiadades també es relaciona de forma significativa i negativa amb la categoria de Conducta Antisocial, per la qual cosa puntuacions elevades en Habilitats Socials Apropiadades es relacionen amb puntuacions baixes en Conducta Antisocial.

L'Assertivitat Inapropiada manté una relació significativa i negativa amb la dimensió Conducta Prosocial, per la qual cosa puntuacions elevades en Assertivitat Inapropiada van acompanyades de puntuacions baixes en Conducta Prosocial. D'altra banda, la Assertivitat Inapropiada manté una relació significativa i positiva amb la dimensió Conducta Antisocial, per la qual cosa puntuacions elevades en Assertivitat Inapropiada van acompanyades de puntuacions altes en Conducta Antisocial.

Mantenen una relació significativa i positiva amb la dimensió Conducta Antisocial les subescales d'Orgull i Soledad (que mesuren competència social), per la qual cosa puntuacions elevades en Assertivitat Inapropiada van acompanyades de puntuacions altes en Orgull i Soledad. Aquestes dues escales no mantenen cap relació significativa amb la subescala Conducta Prosocial que mesura el constructe Conducta Prosocial.

Discussió

En aquest estudi s'ha volgut constatar la influència de la conducta prosocial sobre la competència prosocial i determinar el tipus de relació existent entre ambdós constructes. Des d'aquesta investigació s'ha comprovat de manera empírica que la conducta prosocial exerceix una influència significativa sobre la competència social.

Tal com s'havia marcat en la hipòtesi de partida, nivells alts de Conducta Prosocial s'han relacionat significativament de manera positiva amb la dimensió d'Habilitats Socials Apropiadades de la competència social, mentre que nivells alts de Conducta Antisocial s'han relacionat positivament amb les escales de Assertivitat Inapropiada, Orgull i Soledad. També s'ha constatat la significació positiva entre la subescala Conducta Antisocial i l'escala d'assertivitat Inapropiada de la competència social.

Pel que fa a les Habilitats Socials Adequades, són aquestes les que més influeixen en la conducta prosocial, sent observable també que puntuacions elevades en aquesta escala són predictores d'una menor conducta antisocial. En segon lloc, respecte a la Conducta Antisocial, l'escala que obté una significació més gran és la de Assertivitat Inapropiada, seguida de l'Orgull i finalment Solitud.

D'aquestes anàlisis es pot comprovar com excepte la Conducta Prosocial en les subescales Orgull i Solitud de la competència social, s'estableixen relacions significatives entre els dos constructes.

D'aquesta manera, es pot concloure que els resultats obtinguts en aquesta investigació revelen una relació estadística significativa entre la conducta prosocial i la competència social. Aquests resultats són coherents amb la teoria de Roche i Castelló (1990), Jiménez (2003), Welsh *et al.* (2001) i Inglés *et al.* (2005) i els resultats obtinguts des de les diverses investigacions com les de Howes *et al.* (1994), Garnezy (1996), Simco i Joan (2000) i Juntilla *et al.* (2006) entre d'altres.

Tal i com recull Lorente (2014), diversos estudis admeten l'existència d'una relació directa i positiva entre la competència social i la conducta prosocial mentre que també estableixen aquesta relació entre els comportaments antisocials i delictius amb la incompetència social (Arce, Fariña i Vázquez, 2011).

És més, alguns investigadors apunten que els joves que tenen unes habilitats socials adequades mostren menor ansietat social, alhora que la seua popularitat es veu incrementada i gaudeixen més de les seues interaccions socials, sent per això més competents (Méndez, Hidalgo i Inglés, 2002). Amb aquesta evidència es podria apuntar a l'existència d'una possible relació bidireccional entre la prosocialitat i la capacitat per desenvolupar conductes socials positives a més de millorar l'autoestima (Huebner, Suldo i Gilman, 2006).

Aquestos resultats apunten a que des de l'educació formal cal formar en competències cíviques i a la ciutadania, ja que és un element fonamental del desenvolupament humà, que afavoreix el desenvolupament cívic i social, tal i com apunten les actuals demandes curriculars a les que apunten les noves tendències educatives i les lleis vigents.

Aquestos resultats assenyalen la importància que té el fet de treballar des de l'educació formal les competències socials, cíviques i ciutadanes.

Des del nostre sistema educatiu aquestes competències estan arreplegades en la legislació educativa que estableix l'organització del nostre sistema educatiu i en el desenvolupament curricular que estableix allò que s'ha d'ensenyar a les aules.

És aleshores mitjançant el processos d'ensenyament i aprenentatge, i mitjançant el desenvolupament d'una acció tutorial efectiva com aconseguirem que el nostre alumnat siga més competent social i cívicament, siga prosocial envers els demés.

Fomentar en els alumnes de secundària la competència social i la prosocialitat suposa empoderar-los per a que fomenten relacions interpersonals positives amb els altres, front a comportaments antisocials. És donar-los el poder, per a que siguen ciutadans actius i responsables amb els que conviuen.

Referències

- Abarca, M. (2003): *La educación emocional en la Educación Primaria: Currículo y Práctica*. Universitat de Barcelona. Barcelona. Recuperado de: <<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/42457>>.
- Adell, M. A. (1998). *Els adolescents i el repte de la LOGSE: materials i propostes d'intervenció psicoeducativa*. Carena. València.
- Adell, M. A. i Sesé, A. (2003). Un model d'equacions estructurals, sobre la relació de l'acció tutorial envers el benestar acadèmic. *Anuari de Psicologia de la SVP*, 8 (1), 2003, 17-40. València.
- Adell, M. A. (2006). *Estrategias para mejorar el rendimiento académico de los adolescentes*. Anaya-Piràmide. Madrid.
- Adell, M. A. (2014). *Ética para adolescentes*. CCS. Madrid.

- Adell, M. A. (2015). *Padres e hijos... adolescentes*. CCS. Madrid.
- Arce, R.; Fariña, F. i Vázquez, M. J. (2011). Grado de competencia social y comportamientos antisociales delictivos y no delictivos en menores. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 43(3), 473-486. Recuperado de: <<http://publicaciones.konradlorenz.edu.co/index.php/rlpsi/article/view/Article/487>>.
- Caurcel, J. (2009). *Estudio evolutivo del maltrato entre iguales desde la percepción y el razonamiento sociomoral de los implicados*. Tesis Doctoral. Universidad de Granada.
- Comodo, C. N.; Del Prette, Z.; Del Prette, A. i Fontaine, A. M. (2013). Habilidades sociales e intergeneracionalidad en las relaciones familiares. *Apuntes de Psicología*, 31 (1), 77-84. Recuperado de: <<http://apuntesdepsicologia.es/index.php/revista/article/view/305>>.
- Garmezy, N. (1996). Reflections and commentary on risk, resilience, and development. En R. J. Haggerty, L. R. Scherrod, N. Garmezy i M. Rutter (Coords.), *Stress, risk, and resilience in children and adolescents: processes, mechanisms, and interventions* (pp. 1-18). Cambridge: Cambridge University Press.
- European Commission (2014). The structure of the European education systems 2014/2015: schematic diagrams. The Eurydice Network. (on line) Available at: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/education_structures_EN.pdf>.
- García Rojas, A. D. (2010). Estudio sobre la asertividad y las habilidades sociales en el alumnado de Educación Social. *Revista de Educación*, 12, 225-240.
- Hansen, D. J.; Nangle, D. W. i Meyer, K. A. (1998). Enhancing the effectiveness of social skills interventions with adolescents. *Education and Treatment of Children*, 21, 489-513. Recuperado de: <http://www.jstor.org/stable/42899539?seq=1#page_scan_tab_contents>.
- Helsel, W. J. i Matson, J. L. (1984). The assessment of depression of children: The internal structure of the Children's Depression Inventory (CDI). *Behavior Research and Therapy*, 22, 289-298. doi: 10.1016/0005-7967(84)90009-3.
- Howes, C.; Matheson, C. C i Hamilton, C. E (1994). Maternal, teacher, and child care history correlates of children's relationships with peers. *Child Development*, 65, 264-273. doi: 10.1111/j.1467-8624.1994.tb00749.x.
- Huebner, E. S.; Suldo, S. i Gilman, R. (2006). Life satisfaction among children and adolescents. En G. Bear i K. Minke (eds.), *Children's Needs* (3ra. ed.) (pp. 357-368). Washington, DC: National Association of School Psychologists. Recuperado de: <<http://psycnet.apa.org/psycinfo/2006-03571-027>>.
- Inderbitzen i Foster (1992). The Teenage Inventory of Social Skills: Development, reliability, and validity. *Psychological Assessment*, 4, 451-459. Recu-

- perado de: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-8624.1994.tb00749.x/abstract>>.
- Inderbitzen, H. M. i Garbin, C. P. (1992) An investigation of the construct validity of the Teenage Inventory of Social Skills: A convergent multivariate approach. Comunicació presentada en el *Annual Meeting of the Association for the Advancement of Behavior Therapy*. Boston, MA. Recuperado de: <<http://eric.ed.gov/?id=ED360337>>.
- Inglés, C. J.; Hidalgo, M. D.; Méndez, F. X. i Inderbitzen, H. M. (2003). The Teenage Inventory of Social Skills: Reliability and validity of the Spanish translation. *Journal of Adolescence*, 26, 505-510. doi: 10.1016/S0140-1971(03)00032-0
- Inglés, C. J.; Martínez-González, A. E. i García-Fernández, J. M. (2013). Conducta prosocial y estrategias de aprendizaje en una muestra de estudiantes españoles de Educación Secundaria Obligatoria. *European Journal of Education and Psychology*, 6 (1). Recuperado de: <<http://formacionasunivep.com/ejepindex.php/journal/article/viewArticle/101>>.
- Inglés, C. J.; Méndez, F. X.; Hidalgo, M. D.; Rosa, A. I. i Estévez, C. (2003). Evaluación de las habilidades sociales en educación secundaria: Revisión de cuestionarios, inventarios y escalas. *Psicología Educativa*, 9, 71-87. Recuperado de: <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=893590>>.
- Inglés, C. J.; Ruiz, C.; García, J. M.; Benavides, G.; Estévez, C.; Martínez, F.; Torregrosa, M. S. i Pastor, Y. (2005). Tasas de popularidad, rechazo y olvido en estudiantes prosociales de E.S.O. En J. A. Del Barrio, M. I. Fajardo, F. Castro, A. Díaz e I. Ruiz (Eds.), *Nuevos Contextos Psicológicos y Sociales en Educación* (pp. 323-335). Extremadura: PSICOEX.
- Ipiña, M. J.; Molina, L. i Reyna, C. (2012). Propiedades psicométricas de la Escala MESSY (versión autoinforme) en niños argentinos. *Revista de Psicología*, 29 (2), 245-264. Recuperado en: <http://www.scielo.org.pe/scielo.php?pid=S0254-92472011000200003&script=sci_arttext>.
- Jiménez, M. (2003). Características emocionales y comportamentales de los grupos sociométricos desde una perspectiva múltiple. *Psicología Conductual*, 11, 41-60. Recuperado de: <<http://europa.sim.ucm.es/compludoc/AA?articuloId=272780>>.
- Juntilla, N.; Voeten, M.; Kaukiainen, A. i Vauras, M. (2006). Multisource assessment of Children's social competence. *Emotional and Psychological Measurement*, 66 (5), 874-895. Recuperado de: <<http://epm.sagepub.com/content/66/5/874.short>>.
- Kazdin, A. E.; Matson, J. L. i Esveldt-Dawson, K. (1984). The relationship of role-play assessment of children's social skills to multiple measures of social competence. *Behaviour Research and Therapy*, 22, 129-140. doi: 10.1016/0005-7967(84)90101-3.

- Lacunza, A. B.; Caballero, S. V. i Contini, E. N. (2013). Adaptación y evaluación de las propiedades psicométricas de la BAS-3 para población adolescente de Tucumán (Argentina). *Diversitas*, 9 (1), 29-44. Recuperado de: <<http://revistas.usta.edu.co/index.php/diversitas/article/view/223>>.
- Lorente, S. (2014). Efecto de la competencia social, la empatía y la conducta prosocial en adolescentes. Recuperado de: <http://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/36209/Tesis%20Doctoral_Sara%20Lorente%20EDU.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Martí-Vilar, M. (2010). Razonamiento Moral y Prosocialidad. Fundamentos. Recuperado de: <https://scholar.google.es/citations?view_op=view_citation&hl=es&user=uLux_zgAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&sortby=pubdate&citation_for_view=uLux_zgAAAAJ:s9ia6_kGH2AC>.
- Matson, J. L.; Macklin, G. F. i Helsel, W. J. (1985). Psychometric properties of the Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters (MESSY) with emotional problems and self concept in deaf children. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 16, 117-123. doi: 10.1016/0005-7916(85)90046-1.
- Matson, J. L. i Ollendick, T. H. (1988). *Enhancing children's social skills*. New York: Pergamon Press. Recuperado de: <http://www.researchgate.net/profile/Matthew_Jarrett/publication/225280310_Empirically_supported_treatments_for_adolescent_depression/links/02bfe5120416fe02ba000000.pdf>.
- Matson, Rotatori i Helsel (1983). The Matson Evaluation of Social Skills in Youngsters (MESSY). Recuperado de: <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0005796783900013>>.
- Méndez, F. X.; Hidalgo, M. D. i Inglés, C. J. (2002). The Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters: Psychometric properties of the Spanish translation in the adolescent population. *European Journal of Psychological Assessment*, 18, 30-42. Recuperado de: <<http://psycnet.apa.org/journals/jpa/18/1/30/>>.
- Parra, E. I. (2012). Habilidades mentalistas y conducta prosocial en niños escolarizados. *Salud Uninorte*, 28(1) 113-130. Recuperado de <<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=81724108010>>.
- Redondo Pacheco, J. i Guevara Melo, E. (2012). Diferencias de género en la prevalencia de la conducta prosocial y agresiva en adolescentes de dos colegios de la ciudad de Pasto-Colombia. *Revista Virtual Universidad Católica del Norte*, 1 (36), 173-192.
- Roche, R. i Castelló, A. (1990). Elementos conductuales y antecedentes educativofamiliares del comportamiento prosocial en muchachos de 13 a 16 años. *Revista de Ciencias de la Educación*, 144, 405-425. Recuperado de: <<http://cat.inist.fr/?aModele=afficheN&cpsidt=6098091>>.

- Romersi, S.; Martínez Fernández, J. R. i Roche, R. (2011). Efectos del programa mínimo de incremento prosocial en una muestra de estudiantes de educación secundaria. Recuperado de: <<https://digitum.um.es/xmlui/handle/10201/26449>>.
- Simco, M. i Joan, A. (2000). Differences among peer status groups on levels of loneliness, social competence and empathy. *Dissertation Abstracts International: Section B*, 61 (2-B).
- Spence, S. H. i Liddle, B. (1990). Self-report measures of social competence for children: An evaluation of Social Skills for Youngsters and the List of Social Situation Problems. *Behavioral Assessment*, 12, 317-336.
- Tadeucci, M. D. S. R.; de Araujo, E. A. S. i Ribeiro, M. J. F. X. (2013). Competencias sociales en la estrategia de desarrollo de carrera. *Apuntes de Psicología*, 31 (1), 93-99.
- Trianes M. V.; Blanca M. J.; Muñoz A.; García B.; Cardelle-Elawar M. i Infante L. (2002). Relaciones entre evaluadores de la competencia social en preadolescentes: Profesores, iguales y autoinformes. *Anales de Psicología*, 18 (2), 197-214.
- Welsh, M.; Parke, R. D.; Widaman, K. i O'Neil, R. (2001). Linkages between children's social and academic competence. *A longitudinal analysis. Journal of School Psychology*, 39, 463-482. doi: 10.1016/S0022-4405(01)00084-X.